

Τέχνη και Αειφορία

Διαθεματικό Project Σ.Λ.Ε. Τυλίσου

Χαρά Σταματάκη¹, Αλεξάνδρα Σωμαράκη²

1. Καθηγήτρια ΠΕ0404 Περιβαλλοντικού Γραμματισμού ΣΔΕ Τυλίσου
charastam@gmail.com
2. Καθηγήτρια ΠΕ32 Πολιτισμικού Αισθητικού Γραμματισμού ΣΔΕ Τυλίσου
alexandrasomaraki@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα θέματα του περιβάλλοντος και της αειφορίας συνδέονται άρρηκτα με τον πολιτισμό και η απουσία του ενός θα σηματοδοτούσε ταυτόχρονα και την απουσία του άλλου. Στις μέρες μας κρίνεται αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον και σε αυτήν την προσπάθεια, σημαντικός αρωγός είναι η τέχνη. Η τέχνη κατέχει μια περίοπτη θέση στα σχολικά περιβαλλοντικά προγράμματα από τα πρώτα κιόλας χρόνια της εφαρμογής τους. Στην παρούσα εργασία υποστηρίζεται ότι ακολουθώντας τον συνδυασμό αειφορία και πολιτισμό, η τέχνη μπορεί να στηρίζει ουσιαστικά σε θεωρητικό, αλλά και σε πρακτικό/διδακτικό επίπεδο την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Σαν παράδειγμα εφαρμογής χρησιμοποιείται το εκπαιδευτικό project με κινητήρες την καλλιτεχνική ανησυχία και τον περιβαλλοντικό προβληματισμό στο οποίο επιχειρούνται μεταξύ άλλων, η ευαισθητοποίηση σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης και η πιλοτική παραγωγή καλλιτεχνικών δημιουργημάτων με αφετηρία την τοπική παράδοση και ιστορία.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αειφορία, τέχνη, περιβάλλον

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη εποχή της Παγκοσμιοποίησης η γνώση κατέχει εξέχουσα θέση, (Κουλαϊδής, 2002) και είναι μείζονος σημασίας για κάθε πολίτη, εξαιτίας του ότι «η προσπάθεια για τη διατήρηση και την παραπέρα βελτίωση του βιοτικού επιπέδου μιας κοινωνίας, η προσπάθεια για την ανάπτυξη και την πρόοδο είναι αγώνας που διεξάγεται με τη γνώση» (Σαϊτή, 2000). Ο σύγχρονος πολίτης καλείται «να μάθει», έτσι ώστε, να αποκτήσει ενεργό θέση σε μια πολυπολιτισμική και συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνία, αυτήν όπου η βιώσιμη ανάπτυξη δεν είναι απλά μία επιλογή αλλά αποτελεί μια επιτακτική ανάγκη.

Ο όρος της «βιώσιμης ανάπτυξης» ή «αειφόρος ανάπτυξη» (sustainable development, durable development) εννοεί την ανάπτυξη που καλύπτει τις ανάγκες της ανθρωπότητας σήμερα, αλλά δεν διακινδυνεύει την δυνατότητα των επόμενων γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες. Όταν γίνεται λόγος για αειφόρο ανάπτυξη, γίνεται λόγος για χρήση των φυσικών πόρων λαμβάνοντας όμως, υπόψη αφενός, τα αποθέματα τους και αφετέρου τις επιπτώσεις της χρήσης αυτής στο περιβάλλον του μέλλοντος, σε όλα τα επίπεδα, φυσικό, κοινωνικό και οικονομικό (Παπαδημητρίου, 1998). Είναι δηλ. αναγκαιότητα «ο σχεδιασμός της ανάπτυξης να είναι τέτοιος που να εμπεριέχει την προστασία της φύσης, λαμβάνοντας υπόψη του

τους βιολογικούς και οικολογικούς παράγοντες σε συνδυασμό με τις πολιτισμικές, πολιτικές και οικονομικές διαστάσεις και την κοινωνική και τοπική πραγματικότητα» (Sacs, 1980).

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ), ως θεσμός, ξεκίνησαν εστιάζοντας καταρχήν στην ενσωμάτωση των εκπαιδευόμενων ως ανταγωνιστικά μέλη της αγοράς εργασίας. Κατά την εξέλιξη τους, θεωρήθηκε ως επιτακτική ανάγκη, να εστιάζουν και στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του εκπαιδευόμενου, στην ανάπτυξη της κριτικής του ικανότητας και στην βελτίωση των μαθησιακών του ικανοτήτων, εκπληρώνοντας έτσι, τις αρχές της δια βίου μάθησης και εκπαίδευσης (Βεκρής 2003). Στα Σ.Δ.Ε. είναι πρωταρχικός στόχος η καλλιέργεια των δεξιοτήτων εκείνων, που θα βοηθήσουν το άτομο να αναλάβει την ευθύνη της στάσης του μέσα στην κοινωνία, αποκτώντας έτσι την ικανότητα προσαρμογής σε έναν κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται, κατανοώντας και αξιοποιώντας τις αλλαγές αυτές, μαθαίνοντας τελικά «να επιλέγει, συλλέγει αναλύει και οργανώνει τις πληροφορίες που του χρειάζονται για να επιλύσει προβλήματα και να αναπτυχθεί σαν ενεργός πολίτης» (Βεργίδης 2003). Μέσα στα πλαίσια της λειτουργίας και των στόχων αυτών, αναζητούνται οι δίοδοι για την ανάδειξη αξιών, μέσα από τη γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη των εκπαιδευομένων, επιδιώκεται μια ολιστική προσέγγιση του κόσμου, καθώς και διερευνώνται οικολογικά, κοινωνικά και πολιτισμικά φαινόμενα που χαρακτηρίζουν την σύγχρονη εποχή. Επιδιώκοντας τα παραπάνω, απαιτείται αλλαγή στον τρόπο που βλέπουμε τη φύση, την κοινωνία, τον εαυτό μας και η τέχνη, με την όποια της μορφή, μπορεί να αποτελέσει ένα "παράθυρο" για αυτό (Δημητρίου, 2008)

Η ενηλικιότητα των εκπαιδευομένων στα ΣΔΕ, με την έννοια τόσο της ηλικιακής ωρίμανσης, όσο και της δεδομένης εμπειρίας και υπευθυνότητας που αυτή συνεπάγεται (Rogers 1996,σελ.62), οι ιδιομορφίες του συγκεκριμένου πληθυσμού (απομάκρυνση πολύ νωρίς από την «τυπική» εκπαιδευτική διαδικασία, ανεργία κλπ), είναι οι βασικότεροι λόγοι εξαιτίας των οποίων απαιτούνται ιδιαίτεροι τρόποι διδασκαλίας, ευέλικτοι, που να επιτρέπουν στους εκπαιδευόμενους να διαμορφώσουν το προσωπικό τους μαθησιακό πρόγραμμα, έτσι ώστε να θεωρούν την μάθηση «προσωπική ανάγκη» (Τσάφος & Χοντολίδου, 2003) αλλά και να διαμορφώνουν άποψη και στάσεις, ως ενεργά μέλη της κοινωνίας.

Η μέθοδος project, ενισχύει την πρωτοβουλία, την ομαδική εργασία αλλά και την εξατομίκευση της διδασκαλίας. Αποτελεί μια διδακτική διαδικασία που στηρίζεται στις ανάγκες αλλά και τα βιώματα των εκπαιδευομένων (Χρυσafiδης, 2005), έχοντας ως αφετηρία τους προβληματισμούς τους, οι οποίοι φέρουν και την ευθύνη του σχεδιασμού. Στοχεύοντας στην ολοκλήρωση κάποιου έργου, οι εκπαιδευόμενοι δραστηριοποιούνται, εξασφαλίζεται η ενεργός συμμετοχή τους, και «το σχέδιο δράσης που συνεχίζει να δημιουργείται ακόμα και μετά την ολοκλήρωση ενός προγράμματος, τους βοηθάει να σχεδιάσουν τα επόμενα βήματα τους με τέτοιο τρόπο ώστε να αξιοποιήσουν αυτά που έμαθαν» (Silberman,2004). Επίσης, μπορούν να εφαρμοστούν διαθεματικές προσεγγίσεις (Βεκρής 2003), διδασκαλίες δηλαδή στις οποίες μετέχουν δυο ή και περισσότεροι γραμματισμοί. Εκτός των παραπάνω, η μέθοδος project, εξασφαλίζει διεπιστημονικότητα δίνοντας την ώθηση στους εκπαιδευόμενους, για την ανάπτυξη της ικανότητας διερεύνησης ενός θέματος από πολλές πλευρές και στην διαμόρφωση κριτικής σκέψης.

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μια διαθεματική προσέγγιση της γνώσης με άξονα την τέχνη και με γνώμονα τις βασικές αρχές και τη φιλοσοφία της προστασίας του περιβάλλοντος και της αειφορίας, θεωρώντας ότι μέσα από αυτά μπορεί να επιτευχθεί «μια πολυεπίπεδη ενιαιοποίηση μορφών γνώσης που προέρχονται τόσο από τη βιωματική γνώση όσο και από τους κλάδους της επιστήμης». (Ματσαγγούρας, 2003).

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Στο ΣΔΕ Τυλίσου οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι του 1ου κύκλου, στα πλαίσια του περιβαλλοντικού γραμματισμού, την σχολική χρονιά 2008 -2009, προσέγγισαν την έννοια του οικοσυστήματος, κατανοώντας την ως σύνθετη των όρων «οίκος» και «σύστημα», και την χρησιμοποίησαν ως βασικό άξονα για την μελέτη των φυσικών πόρων, των τροφικών αλυσίδων και πλεγμάτων, της ροής ενέργειας και της ανακύκλωσης, βιώνοντας έτσι την έννοια της αειφορίας. Μεγάλα προβλήματα που απασχολούν τον σύγχρονο πολίτη, τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε τοπικό επίπεδο, όπως αυτό της εξάντλησης των φυσικών πόρων, της ρύπανσης των υδάτων, του εδάφους και της ατμόσφαιρας, απασχόλησαν έντονα τους εκπαιδευόμενους, οι οποίοι ενδιαφέρθηκαν έντονα για την συμμετοχή τους σε εθελοντικές δράσεις προστασίας, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινωνίας.

Στα πλαίσια του πολιτισμικού - αισθητικού γραμματισμού, κατά την ίδια χρονική περίοδο, οι ίδιοι εκπαιδευόμενοι ασχολήθηκαν με τα φυσικά υλικά και την επεξεργασία τους, σε θεωρητικό αλλά και σε πρακτικό πλαίσιο. Αναλυτικότερα, προσέγγισαν την έννοια της τέχνης, κατανοώντας την ως μια μορφή επικοινωνίας, έναν τρόπο έκφρασης που συναντάμε στις ανθρώπινες κοινωνίες από την αρχή της ύπαρξής τους. Συγκεκριμένα, προσέγγισαν την τέχνη του Μινωικού πολιτισμού και πώς αυτή εκφραζόταν μέσα από την καθημερινότητα των Μινωϊτών. Συλλέχθηκαν και μελετήθηκαν εικόνες από τοιχογραφίες, χειροποίητα μινωικά αντικείμενα και κοσμήματα τα οποία καταδεικνύουν τις πρακτικές και καλλιτεχνικές δεξιότητες των Μινωϊτών. Επιπλέον μελετήθηκαν τα πολυάριθμα σχέδια, φυσικά υλικά και χρώματα που χρησιμοποιήθηκαν και έγινε προσπάθεια ανακατασκευής τους σε πέτρες, γύψο, πηλό, σύρμα ακόμα και ασήμι.

Συνεχίζοντας πάνω στις ίδιες θεματικές ενότητες, κατά την σχολική χρονιά 2009-2010 (2ος κύκλος σπουδών τους) και ως συνέχεια των θεμάτων που είχαν αναπτυχθεί, προτάθηκε στους εκπαιδευόμενους, ένα διαθεματικό project που θα στηριζόταν στην κατασκευή κοσμημάτων και κομπολογιού, από φυσικά υλικά όπως πέτρες, ξύλα, κ.ά. αλλά και από άχρηστα κομμάτια γυαλιού ή μετάλλου από μπουκάλια, που συλλέχθηκαν από την περιοχή του σχολείου, οργανώνοντας έτσι και ένα μικρό σύστημα ανακύκλωσης. Το θέμα αυτό προτάθηκε μεταξύ άλλων, τέθηκε σε ψηφοφορία και ψηφίστηκε από 20 εκπαιδευόμενους, εκ των οποίων οι 15 ήταν γυναίκες και οι 5 άντρες.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Γενικότερα, οι εκπαιδευτικοί στόχοι βασισμένοι στις αρχές της ψυχολογίας της συμπεριφοράς, έτσι όπως διατυπώθηκαν από τον B. Bloom (Χασάπης, 2000), αφορούν γνώσεις που ο εκπαιδευόμενος θα πάρει και θα καταχωρίσει στη μνήμη του για μελλοντική χρήση, αλλά και ικανότητες που θα αναπτύξει, έτσι ώστε να μπορέσει να αξιοποιήσει τεχνογνωσία, δεξιότητες και προσόντα, για την διαχείριση καταστάσεων (Cedefop, 2002). Επίσης, στόχοι σε επίπεδο στάσεων οι οποίοι θα

επηρεάζουν τις προτιμήσεις και τη συμπεριφορά τους για πρόσωπα και διαδικασίες (Γιαννακοπούλου, 2006). Αναλυτικότερα:

Περιβαλλοντικοί

- Ο προβληματισμός σχετικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής τους, αλλά και τα παγκόσμια.
- Η κατανόηση των σχέσεων αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης στο οικοσύστημα καθώς και το ότι οι φυσικοί πόροι είναι περιορισμένοι και η επιβίωση μας εξαρτάται άμεσα από την διατήρησή τους
- Η βελτίωση του περιβάλλοντος του σχολείου τους αλλά και μιας περιοχής (παραθαλάσσιας) ιδιαίτερου περιβαλλοντικού κάλους, που τα τελευταία χρόνια υφίσταται ανεξέλεγκτη υποβάθμιση
- Η δραστηριοποίηση πάνω στην ορθολογική χρήση πραγμάτων στην καθημερινότητα τους, όπως η εξοικονόμηση του νερού, η χρησιμοποίηση οικολογικών βαφών κ.ά.
- Η βιωματική εμπειρία μέσω διάφορων κατασκευών από άχρηστα αντικείμενα, συνειδητοποιώντας ότι τα σκουπίδια δεν είναι άχρηστα αλλά μπορούν να ανακυκλωθούν και να χρησιμοποιηθούν ξανά συμβάλλοντας έτσι στην προστασία του περιβάλλοντος.
- Η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευομένων του ΣΔΕ αλλά και της τοπικής κοινωνίας πάνω σε περιβαλλοντικά ζητήματα μέσα από δράσεις

Εικαστικοί

- Η απελευθέρωση των δυνατοτήτων τους στο να παρατηρούν και να συνειδητοποιούν τις δυνατότητες έκφρασης που προκύπτουν.
- Η δημιουργία κριτηρίων για το αισθητικά αποδεκτό και το αντίθετο.
- Η εκτίμηση της καλλιτεχνικής κληρονομιάς ώστε να αισθανθούν οι εκπαιδευόμενοι ότι τα θέματα της τέχνης μπορούν να γίνουν οικεία και γνωστά και δεν αφορούν μόνο τους ειδικούς.
- Η κατανόηση της σύνθεσης των χρωμάτων. .
- Η συλλογή πληροφοριών για την κατασκευή οικολογικής κόλλας.
- Ο πειραματισμός με διάφορα υλικά και τεχνικές (τυπώνοντας σε γυαλιστερό χαρτί μια επιφάνεια με νωπά χρώματα, στάζοντας κερί, κολλώντας διάφορα υλικά όπως άμμο, ζάχαρη, χρυσόσκονη, υφάσματα, τσόφλια κ.λ.π.) με στόχο τη δημιουργία ενός απρόσμενου αισθητικού αποτελέσματος.

Γνωστικοί

- Η προσέγγιση και κατανόηση βασικών εννοιών, όπως οικοσύστημα, φυσικοί πόροι, αειφορία, απορρίμματα, ρύπανση του περιβάλλοντος, ανακύκλωση.
- Η ενημέρωση από ειδικούς πάνω σε σχετικά θέματα και η επικοινωνία τους με τους αντίστοιχους τοπικούς φορείς

Ψυχοκινητικοί

- Η συμμετοχή τους σε ομαδικές εργασίες και η ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας και ομαδικότητας.
- Η καλλιέργεια κριτικής σκέψης μέσω της αναζήτησης αιτιών και συνεπειών.
- Η ανάπτυξη χρήσιμων δεξιοτήτων στα πλαίσια του εξελισσόμενου επαγγελματικού τους προσανατολισμού και της κοινωνικοποίησής τους.

Συναισθηματικοί

- Η συμμετοχική δράση και η ανάληψη πρωτοβουλιών με στόχο την αειφορία
- Η υιοθέτηση θετικών στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στο περιβάλλον, σε παγκόσμιο αλλά και τοπικό επίπεδο.

- Η αποδοχή της αξίας της προστασίας της οικολογικής ισορροπίας, της ποιότητας ζωής και της αειφορίας, ως σημαντικότερης από αυτήν του κέρδους.
- Η ανάπτυξη του αισθήματος της προσωπικής και κοινωνικής ευθύνης σε θέματα περιβάλλοντος
- Η εμπύχωση, καθώς η ενασχόλησή τους με ένα πρόσφατα γνωστό αντικείμενο δημιουργεί αίσθηση ασφάλειας και αυτοεκτίμησης.
 - Συμμετοχή σε συζητήσεις
 - Διατύπωση απόψεων
 - Δημιουργία κοσμημάτων και άλλων κατασκευών

Κοινωνικοί

- Οι δράση στα πλαίσια της ομάδας, η συνεργασία με άλλα άτομα και φορείς
- Η διαμόρφωση στάσεων και απόψεων, καθώς και η υλοποίηση στόχων.
- Ο διάλογος ως μέσω επίλυσης διαφορών και η επιχειρηματολογία για την υπεράσπιση των απόψεων τους

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ

Για την υλοποίηση του συγκεκριμένου project, ήταν απαραίτητο να γίνει αρχικά η κατανόηση των βασικών εννοιών, όπως αυτή της αειφορίας, του οικοσυστήματος, της ανακύκλωσης, κ.α. Αυτό πραγματοποιήθηκε μέσω διάφορων μεθόδων, όπως η επισκόπησης ιδεών, η βιβλιογραφική έρευνα, η μελέτη περίπτωσης και δομημένη συζήτηση, τεχνικές που ενδείκνυνται ως οι πλέον κατάλληλες στην περιβαλλοντική εκπαίδευση στα πλαίσια της ομαδοσυνεργατικής μάθησης (Γιαννακούρας *et. al.* 2008). Στην συνέχεια πραγματοποιήθηκε μια επίσκεψη στις εγκαταστάσεις του βιολογικού καθαρισμού της περιοχής, όπου οι εκπαιδευόμενοι είχαν την ευκαιρία να δουν πως λειτουργεί ένας βιολογικός καθαρισμός, αλλά και να συζητήσουν με τους αρμόδιους για την αναγκαιότητα του, και να θέσουν τα ερωτήματά τους. Επίσης, πραγματοποιήθηκε και μια επίσκεψη σε μια παραθαλάσσια περιοχή, νότια του Νομού Ηρακλείου. Εκεί, οι εκπαιδευόμενοι είχαν την ευκαιρία να εστιάσουν στις ιδιαίτερες ομορφιές τις περιοχής αλλά ταυτόχρονα, να εντοπίσουν και τα «σημάδια» περιβαλλοντικής υποβάθμισης, καθώς και ανθρωπογενείς δράσεις ιδιαίτερα επιβλαβείς για το περιβάλλον (Εικόνες 1 και 2).

Εικόνα 1: Καταστροφή δέντρων στην παράκτια περιοχή του Ν. Ρεθύμνης

Εικόνα 2: Ανθρωπογενείς δράσεις υποβάθμισης παράκτιας περιοχής του Ν. Ρεθύμνης

Εκτός από αυτό, είχαν την δυνατότητα να κάνουν συλλογή άχρηστων αντικειμένων, όπως κομμάτια από γυαλί, τενεκεδάκια αναψυκτικών, κ.ά., τα οποία και πήραν μαζί τους για να τα χρησιμοποιήσουν σε κατασκευές στο σχολείο, μαζί με άλλα που θα συνέλλεγαν από τον χώρο γύρο από το σχολείο. Τέλος, χρησιμοποίησαν κάποιες πέτρες της θάλασσας, τις οποίες και ζωγράφισαν εκεί στην παραλία, με χρώματα που είχαν φτιάξει, πάντα με απόλυτο σεβασμό στο περιβάλλον και χωρίς υπερβολές (Εικόνα 3).

Εικόνα 3: Δημιουργική απασχόληση- Εκπαιδευομένη Β Κύκλου 2009-2010

Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκαν φυσικά χρώματα που είχαν κατασκευαστεί με μείξη ορυκτών χρωστικών, φλοιών λαχανικών καθώς και βερνικιών με τις παραδοσιακές συνταγές, από φυσικές πρώτες ύλες, όπως είναι το κερι μέλισσας, το λινέλαιο από τον λιναρόσπορο, το ξυλέλαιο από φλοιό καρύδας, οι φυσικές ρητίνες κωνοφόρων (ρετσίνι), τα αιθέρια έλαια από τον φλοιό εσπεριδοειδών, ο φυτικός καρναουβικός κηρός (καρναούμπα) (<http://el.wikipedia.org>). Με τα διάφορα υλικά που είχαν συλλέξει οι εκπαιδευόμενοι, κατασκεύασαν κοσμήματα και κομπολόγια, χρησιμοποιώντας οικολογική κόλλα που είχαν φτιάξει μόνοι τους

(<http://www.ftiaxno.gr>). Τέλος, με την λήξη του σχολικού έτους, πραγματοποιήθηκε έκθεση των κατασκευών στο σχολείο και ενημέρωση από τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους για το τι είδαν και τι έμαθαν.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση περιλάμβανε αρχικά, την διερεύνηση γνώσεων, στάσεων, δεξιοτήτων. Οι εκπαιδευόμενοι εξέφρασαν τις ιδέες και τις προτάσεις τους για το σχεδιασμό του project, προετοίμασαν και οργάνωσαν το περιεχόμενο του. Σε κάθε στάδιο γινόταν αξιολόγηση του βαθμού κατάκτησης του γνωστικού αντικείμενου, του ενδιαφέροντος, καθώς και ανατροφοδότηση και αναπροσαρμογή των στόχων. Τέλος, πραγματοποιήθηκαν ελεύθερες συζητήσεις, αξιολογήθηκε ο βαθμός ευαισθητοποίησης των εκπαιδευομένων στα περιβαλλοντικά ζητήματα και ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στο κατά πόσο οι νεοαποκτηθείσες γνώσεις επηρέασαν τις στάσεις, νοοτροπίες και συμπεριφορές. Επίσης, συμπληρώθηκαν ερωτηματολόγια από στους ίδιους τους εκπαιδευόμενους, αλλά παράλληλα οι ίδιοι έφτιαζαν κάποια άλλα για να δώσουν σε φίλους και γνωστούς και να έχουν μια εικόνα για τις απόψεις αυτών σε τέτοια θέματα.

Στα πλαίσια των παραπάνω, ιδιαίτερα πρέπει να επισημανθεί η ανταπόκριση και το κλίμα συνεργασίας, που επικρατούσε καθ' όλη την διάρκεια του project. Η χαρά της δημιουργίας, ο ενθουσιασμός και η γεμάτο ενέργεια συμμετοχή των εκπαιδευομένων ήταν τα βασικά χαρακτηριστικά του project. Οι εκπαιδευόμενοι δούλευαν τόσο συστηματικά που συχνά απουσίαζε η ώρα του διαλείμματος και παρέμεναν στην αίθουσα. Σημαντικό στοιχείο του εργαστηρίου αποτέλεσε το γεγονός ότι οι εκπαιδευόμενοι αφέθηκαν τελείως ελεύθεροι. Μετά την επίβλεψη από τους υπεύθυνους εκπαιδευτικούς δούλεψαν μόνοι τους χωρίς επεμβάσεις αλλά με διακριτική καθοδήγηση. Το κλίμα συνεργασίας ήταν άψογο. Οι εκπαιδευόμενοι με δική τους πρωτοβουλία χωρίστηκαν αρχικά σε ομάδες, άλλοι συνέλλεγαν πληροφορίες, άλλοι παρασκεύαζαν χρώματα, υλικά και άλλοι δημιουργούσαν κοσμήματα και άλλες κατασκευές. Το κλίμα ήταν ζεστό, φιλικό και προπάντων χαλαρό ούτως ώστε οι εκπαιδευόμενοι να δραστηριοποιηθούν και ως αποτέλεσμα να διευρύνουν τις γνώσεις τους σε περιβαλλοντικά θέματα και σε πολιτιστικό επίπεδο.

Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό του συγκεκριμένου project, ήταν αυτό που αφορούσε την μετάδοση και διάχυση των γνώσεων και των πληροφοριών, μεταξύ των εκπαιδευομένων. Έδειξαν ιδιαίτερη προθυμία και όρεξη, προκειμένου να περιγράφουν στους άλλους εκπαιδευομένους για αυτά που έμαθαν κατά την επίσκεψη τους στις εγκαταστάσεις του βιολογικού καθαρισμού και για αυτά που είδαν όταν πήγαν στην παραθαλάσσια περιοχή. Σχολίασαν ιδιαίτερα για τα κομμένα δέντρα στην παραλία, τα οποία τα έκοβαν οι παραθεριστές (κυρίως κατασκηνωτές, γιατί η παραλία δεν έχει ενοικιαζόμενα δωμάτια ή ξενοδοχεία) για να ανάψουν φωτιά ή για τα σκουπίδια που οι ίδιοι πέταγαν, ή ακόμα και για την καντίνα που κάποιος επιτήδειος είχε φτιάξει στην παραλία, μετατρέποντας το γύρω χώρο σε παρκινγκ, χωρίς κανένα σεβασμό στο περιβάλλον. Επίσης, συχνά κατά τη διάρκεια των διαλειμάτων εκπαιδευόμενοι από άλλα εργαστήρια επισκέπτονταν και παρακολουθούσαν τη δουλειά των συνεκπαιδευομένων τους. Χαρακτηριστικά, οι συμμετέχοντες στο εργαστήριο επιδείκνυαν τα έργα τους και εξηγούσαν τον τρόπο παρασκευής των υλικών και κατασκευής των κοσμημάτων, πετυχαίνοντας έτσι, την αποδοχή τους από τους άλλους, τη θετική εικόνα για τον εαυτό τους και τις δυνάμεις τους και την πίστη στις ικανότητες τους.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στο Σ.Δ.Ε. Τυλίσου η αξιολόγηση απέδειξε ότι η διαθεματική προσέγγιση με τη μέθοδο των σχεδίων έρευνας ήταν ιδιαίτερα θετική. Έδωσε τη δυνατότητα στους εκπαιδευομένους και στους εκπαιδευτικούς να εργαστούμε ομαδικά, να ασκήσουμε κριτική μέσα στο διάλογο της ομάδας, να πειραματιστούμε με νέες ιδέες και υλικά.

Οι εκπαιδευόμενοι μας πίστεψαν στις ικανότητες τους, σχημάτισαν θετική εικόνα για τον εαυτό τους και τις δυνάμεις τους και ένιωσαν ικανοποίηση. Πέρα από τη χαρά και την ικανοποίηση αυτής της εμπειρίας είχαμε ένα εργαλείο δουλειάς προσαρμοσμένο στις ανάγκες και τις δυνατότητες των εκπαιδευομένων, ευέλικτο που έδινε τη δυνατότητα να το εφαρμόσουμε όπως το σχεδιάσαμε αλλά και να το τροποποιήσουμε όποτε χρειαστεί, ένα εργαστήριο που μας απελευθέρωσε καθώς αποτέλεσε βήμα έκφρασης όλων των συμμετεχόντων, εκπαιδευομένων και εκπαιδευτικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βεργίδη Δ. (2003). *Επιμέλεια στο «Εκπαίδευση Ενηλίκων», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα Αθήνα, σελ.17.*

Βεκρης Α.(2003). *Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: Ένα Ευρωπαϊκό πειραματικό πρόγραμμα κατά του κοινωνικού αποκλεισμού – Η Ελληνική εκδοχή στο «Προδιαγραφές Σπουδών για τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας», Αθήνα, ΙΔΕΚΕ, ΓΓΕΕ σελ.20 & 21.*

Combrich E.H. (1995). *The Story of Art. London, εκδόσεις Phaidon Press, σελ.55 73*

Γιαννακοπούλου Ε. (2006). *Σχεδιασμός Διδακτικής Ενότητας. Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών, τ. ΙΙΙ, ΕΚΕΠΙΣ, Αθήνα.*

Γιαννακούρας Ι., Ζαραβέλα Δ., Μανδρίκας Α. (2008). *Ανανεώσιμες – Ήπιες Πηγές Ενέργειας, Προγράμματα Ανοικτών Περιβαλλοντικών Τάξεων ΚΑΛΛΙΣΤΩ. Δημητρίου Α. (2008). Ποιότητα Περιβάλλοντος & Κοινωνικές Ανισότητες – Ο ρόλος της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Συνέδριο: Κοινωνικές και Ανισότητες Εκπαίδευση. Αλεξανδρούπολη 28-30/3/2008.*

Καζάκου - Τσιάρα, Ο.(2000). *Εισαγωγή στην Εικαστική Γλώσσα, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.*

Κουλαϊδής Β. (2002). *Παιδεία: Επιτεύγματα και προοπτικές, ΤΟ ΒΗΜΑ, σελ. Α46, Αθήνα.*

Μπαζίγου Κ., (2009). *Επαναπροσδιορίζοντας τις σχέσεις της Τέχνης με την Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. στο «Η Τέχνη ως εργαλείο εκπαίδευσης για το περιβάλλον Παιδαγωγικές/Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις για το Δάσος/Δέντρο & την Ανακύκλωση». 1ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο Τέχνης & Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης 29-31 Μαΐου.*

Ματσαγγούρας, Η. (2003). *Η διαθεματικότητα στη σχολική γνώση. Εννοιολογική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας, Γρηγόρη, Αθήνα σελ.95-96.*

Παπαδημητρίου Β. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και σχολείο, Μια διαχρονική Θεώρηση. Εκδ. Τυπωθήτω-Δαρδάνος, Αθήνα.*

Sacs I. (1980). *Strategies de l' eecodeveloppement, Les editions ouvrieries, Paris στο Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Φλογαϊτη, Ε. (1998), Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, σσ. 78.*

Σαϊτη Α. (2000). *«Εκπαίδευση και Οικονομική Ανάπτυξη», Τυπωθήτω, Αθήνα σελ.190.*

Silberman (2004). *Η βιωματική μάθηση. Στο περιοδικό «Εκπαίδευση Ενηλίκων, τ3, 2004, σελ.9. «Ορισμοί, προβληματισμοί, προϋποθέσεις».*

Τσάφο Β.& Χοντολίδου Ε.(2003). Μεθόδευση διδασκαλίας στα σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στο «Προδιαγραφές Σπουδών για τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας», Αθήνα, ΙΔΕΚΕ, ΓΓΕΕ σελ. 42.

Χρυσafίδης Κ.(2005). Βιωματική-Επικοινωνιακή Διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο, Αθήνα, εκδόσεις Gutenberg.

http://el.wikipedia.org/wiki/Οικολογικά_χρώματα

http://www.ftiaxno.gr/2010/03/blog-post_18.html